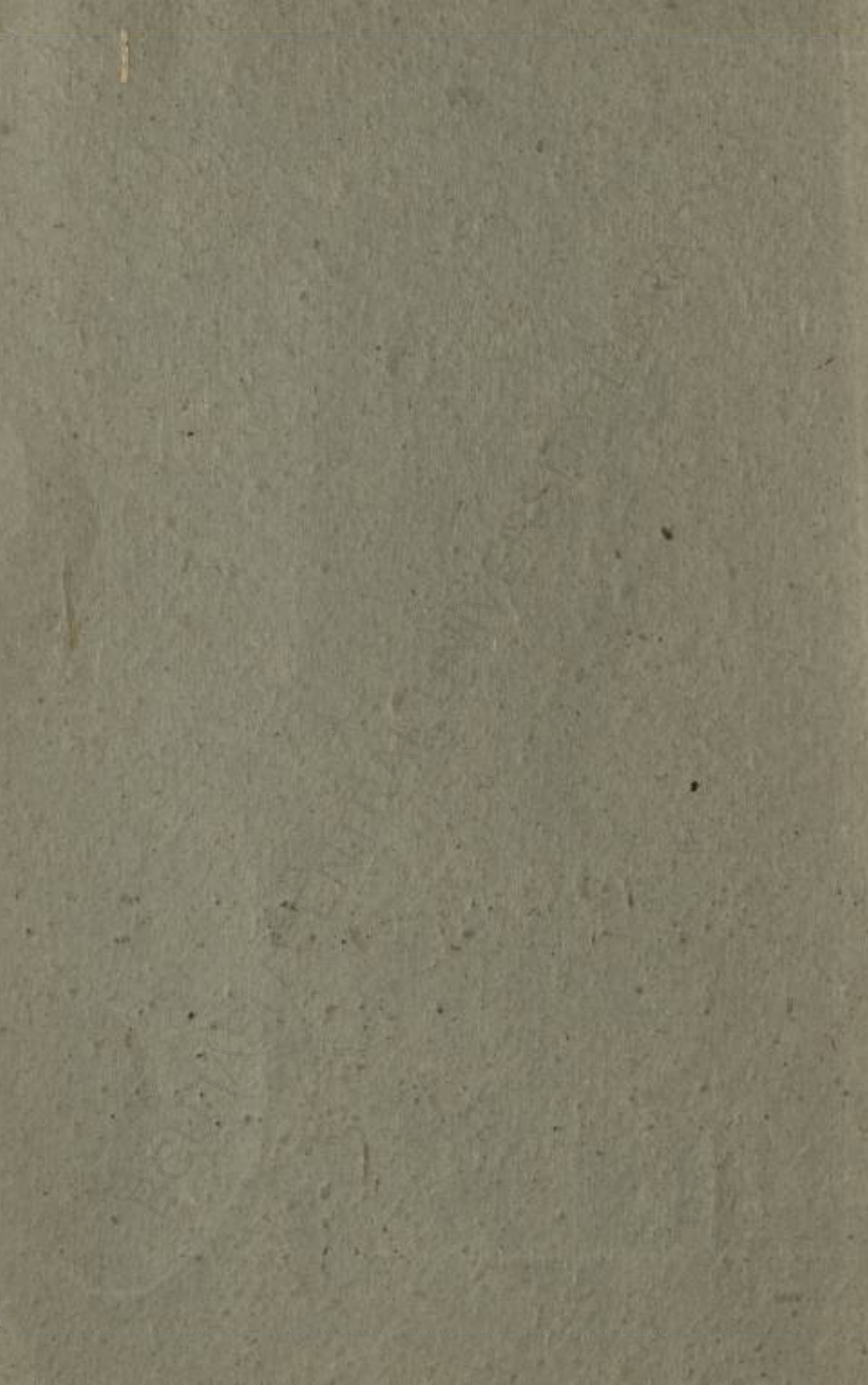

Prof. I. SIMIONESCU
Membru al Academiei Române

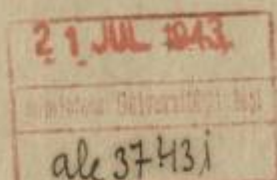
SPRE NOI INŞINE

(Conferinţă ţinută la Ateneul Român, la 24 Februarie 1943, tipărită în „Cele trei Crişuri" din Martie-Aprilie 1943).

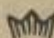
Scrisul Românesc — Craiova

Prof. I. SIMIONESCU
Membru al Academiei Române

SPRE NOI INŞINE

(Conferinţă ţinută la Ateneul Român, la 24 Februarie 1943, tipărită în „Cele trei Crişuri" din Martie-Aprilie 1943).

Scrisul Românesc—Craiova

2699.

SPRE NOI INŞINE

Ca să ajung la noi, voi face un ocol cam depărtat, până spre Zipangu din extremul orient, numele vechi al Japoniei, mirajul după care Cristofor Columb se avântură în necunoscutul Oceanului Atlantic. Nu a ajuns până acolo, unde după spusele lui Marco Polo casele erau acoperite cu ţigle de aur; dădu în cale însă peste insulele aparţinând Americei.

Japonia e ţara minunilor. Era aproape tot aşa de puţin cunoscută ca şi a noastră.

Poporul trăia închis în sine de peste două veacuri, însă cu o civilizaţie proprie, veche de mii de ani. Cam pe vremea când Moldova s'a unit cu Muntenia, fu silită să-şi deschidă porturile pentru vapoarele străine, porţi de pătrundere a civilizaţiei moderne. De atunci a fost nevoită să-şi schimbe factura de viaţă, potrivit timpurilor şi după contactul cu ţările străine.

Am pornit la drumul înnoirii cam odată. Unde a ajuns ea? Ştiţi cu toţii. Domină Oceanul Pacific; a devenit temută de Statele Unite şi imperiul britanic. In vreme de pace se ridicase la nivelul ştiinţii europene, concurenta ţărilor vechi industriale şi culturale.

Ce a săvârşit minunea? In primul rând energia neslăbită a poporului, păstrată prin tradiţia vieţii proprii. In această privinţă ne putem compara cu ea. Se mai adaogă ceva, spre deosebire de noi. Nu s'a lepădat nici azi de trecut. Dragostea de ţară adânc înrădăcinată în sufletul fiecărui japonez, muncitor de pământ ca şi mare savant, ţine loc de talisman protector şi izbăvitor.

Cel mai iscusit diplomat japonez din ţările europene cu civilizaţie veche, nu-şi uită ţara nici în mijlocul sărbătorilor dela curţile împărăteşti. Işi desbracă fracul şi podoabele cerute de protocol. Se retrage din saloanele scânteietoare de lumină; îmbracă haina-i tradiţională, acel chimono purtat de ţăran ca şi de împărat. In taina unei chilii din palatul ambasadei se închină la icoana ţărei lui reprezentată prin statueta lui Budha ori prin pictura muntelui sfânt Fusi-yama, simbolul pământului depărtat. Se roagă pentru Ţara lui, pentru ai lui. Păstrează tăria sufletească să nu-i uite în mijlocul ademenirilor de tot soiul în care este nevoit să trăiască. Rămâne japonez, în mijlocul Francezilor, al Englezilor, al Germanilor.

Privirea lui pătrunzătoare ştie însă să observe tot ce crede că s'ar potrivi pentru progresul ţărei sale.

Tinerii japonezi bogaţi nu se îmbulzeau din frageda copilărie la şcolile străine. Numai după ce-şi desăvârşeau studiile acasă la ei, se împrăştiau în lumea întreagă, spre a sorbi cu lăcomie ceea ce vedeau că le lipsea; cu sgârcenie adunau în minte tot ce le putea îndeplini pregătirea. Erau furnicile omeneşti, lacome să

adune pentru muşuroiul obştei, tot ce i-ar putea fi de trebuinţă. Când se întorceau dela îndelunga muncă din străinătate, erau bucuroşi că pot să reverse rodul ostenelilor lor asupra întărirei şi înălţărei poporului.

Iată cum descrie pe tânărul japonez vestitul explorator al Asiei, norvegianul Sven Hedin:

„După ce a lucrat ani de-a-rândul într'un laborator din Europa şi se întoarce în patrie, în ultima-i zi din lungu-i drum, pândeşte de pe puntea vaporului clipa în care prinde a se zări silueta muntelui Fusi-yama.

Mic de statură, cu faţa gălbue şi palidă, cu părul ca pana corbului şi lins, cu ochii mici negri, îmbrăcat europeneşte, stând cu mâinile în buzunar, ceasuri întregi, se uită către Nordest. In sfârşit zăreşte muntele sfânt, cu vârful regulat tot mai limpezit în zare. Nicio fibră de pe faţa tânărului japonez nu tresaltă; nici nu surâde, nici nu are ochii în lacrimi. Sufletul său e plin de fericire şi mândrie, că aparţine ţărei unde soarele răsare, în pământul căreia dorm de veci strămoşii săi şi pentru a cărei soartă e gata să-şi jertfească munca şi chiar viaţa".

Are deplină încredere în însuşirile şi energia poporului său. Spiritul de jertfă este înrădăcinat la conducători pentru întărirea prin toate mijloacele a poporului şi valorificarea până la maximum a energiei înnăscute.

Toate acestea au produs minunea creării în extremul orient a unei puternice împărăţii, puternică nu numai prin arme ci şi prin cultură, fără să se piardă caracterul etnic,

nici tradiţia veche, susţinătoare".

Să ne întoarcem către noi. Se poate face o comparaţie care să ne servească de învăţătură?

In totul nu. In bună parte da.

Ceea ce e deosebit la noi şi cântăreşte mult în cumpănă, este altă situaţie geografică a ţării. Japonia în Asia e ceea ce e Anglia în Europa. Nişte insule izolate; drept vecin mai apropiat are China, cu o veche civilizaţie adormită. Europa e departe; America e peste largul Oceanului. Izolarea permitea o mai adâncă cătare 'n sine.

Situaţia poporului nostru şi a statului nou închegat este cu totul alta. Facem parte din Europa centrală; avem continuitate directă cu celelalte ţări, dintre care unele cu o evoluţie înaintată. Stând în jurul Carpaţilor, dar şi spre pragul asiatic, eram ca o stâncă mereu involburată de valuri, care aice, la gurile Dunării, nu se mai ogoiau. Aproape de cum ne-am născut ca popor, până azi, noi n'am avut perioade de linişte mai îndelungă, spre a ne căuta şi de treburile noastre. Trăim mereu cu frica 'n sân.

Nu e veac din istoria noastră, în care să fi numărat decenii în şir de odihnă. De nu era una, era altă pacoste. De nu era furtuna din spre răsărit, se isca alta mai puternică din spre miază-zi. Trăiam într'un vârtej ameţitor, „în calea răutăţilor", de nu mai ştiam pe ce lume ne aflam. Se iţea soarele o clipă, născând bucuria speranţei şi apoi cerul iarăşi se înnoura, cerând noui jertfe pentru a ne apăra ce era al nostru. Aceasta ne era grija de căpetenie din trecutul cel mai înde-

părtat până 'n zilele de acum. Dintre toate virtuţile, aceia care nu s'a şters din inimele noastre a fost dragostea de moşie. Cu laptele supt dela sânul mamei, copilul căpăta în suflet neslăbita legătură de locul în care s'a născut.

Stă scris în „Cântarea României":

„Şi sub cortul pribegiei, bătrânii ziceau copiilor: colo.... în vale...colo... departe... mai departe... unde soarele se vede aşa de frumos... unde câmpiile sunt strălucitoare şi păraiele... răcoroase, copii, acolo e ţara. Şi la aceste cuvinte voinicii prindeau armele... pruncii tresăreau în leagăne... femeile cântau patria depărtată şi durerea pribegiei... cei slabi se îmbărbătau! Şi tu erai mândră atunci, o ţară nemângăiată!... feciorii tăi erau un neam bărbat... numele tău era vestit noroadelor... răsboinicii tăi erau vitejii vitejilor.. câţi căutau la tine, te pizmuiau şi duşmanii tăi învinşi îţi dau laudă..." (A. Russo).

Aşa am trăit ca neam; ne-am apărat fiinţa. Dar nu era îndeajuns. Alte noroade se înălţau către puterea zămislitoare a minţii. Al nostru rămânea în umbra codrilor sub ceaţa câmpiilor. Muncea, muncea din greu, iar rodul muncii îl împărţea cu alţii, năvălitori vremelnici, mai toţi fără milă. Şi astfel ne apucă începutul veacului al XIX-lea, când asupra Europei apusene prindea să se aşeze chiar temelia unui bun trai individual. Libertatea nu era o noţiune vagă, un vis pentru norodul întreg ca la noi. Ajunsese la îndeplinire pentru fiecare om, care căpătase conştiinţa valorii sale.

Când în sfârşit şi asupra noastră

prind a se revărsa zorile, când întunerecul nopţii începe să slăbească şi încep a se desluşi făpturile din jur, ne frecăm la ochi, ca deşteptaţi dintr'un somn adânc.

A. Russo în Cântarea României, suspină:

„Priveşte la Miază-zi, la Miazănoapte, popoarele îşi ridică fruntea... Gândirea se iveşte luminoasă pe deasupra întunericului.. Gândirea, duhul dumnezeesc, ce zideşte, şi credinţa ce dă viaţă... Lumea veche se prăvăleşte şi pe a ei dărâmături slobozenia se înalţă! Deşteaptă-te!"

E trâmbiţa ce cheamă la viaţă adevărată, la întărirea prin cultură, la participarea tuturora pentru ridicarea ţărei.

In ce stare însă ne-a prins zorile zilei de deşteptare? Cine a citit „Insemnarea călătoriei mele" de D. Golescu, îş poate da seama cu amărăciune de situaţia noastră nu numai ca popor în întregime faţă de altele, ci mai ales a raporturilor dintre păturile deosebite din interiorul poporului.

Intr'una oftează în faţa celor întâlnite în Apusul apropiat chiar, gândindu-se mereu la ceia ce a lăsat acasă.

„Aşa fraţilor! Şi eu scriu, nu cu vrăjmăşie, căci nu pot avea cu toţi vrăjmăşie, ci cu lacrimi, şi mă jur pe ceia ce-mi este mai scump că cu lacrămă!".

Adaugă:

„O! ce amărîtă viaţă a acestui norod ce locuieşte pe acest bogat pământ".

Şi atunci s'a întâmplat, ceia ce era firesc, spre deosebire de ce s'a înfăptuit în Japonia.

Dorinţa de libertate, năzuinţa de a ridica ţara ca înviată spre o viaţă nouă, au îndrumat pe cei cu dare de mână, plini de însufleţire se deie năvală către Apus. S'au întors cu nebănuite puteri de luptă de pe urma căreia s'a întemeiat ce era mai necesar: emanciparea sufletească de otrava infiltrată în pătura conducătoare sub influenţa îndelungă a epocei fanariote.

A urmat închegarea statului nou şi tânăr, scuturarea de sub jugul apăsător turcesc. De pe urma muncei şi luptei îndârjite a celor din faza eroică a veacului al XIX-lea, târziu însă tot am ajuns la împlinirea începutului din idealul visat de atâtea generaţii: Unirea cea dintâi.

Pe urmă abia am purces la intemeinicirea gospodăriei noastre lăuntrice, cu toate că nu ajunsesem stăpâni în totul în casa noastră. V'aş aminti numai războiul vamal cu împărăţia vecină din Apus, care vedea un pericol pentru ea, emanciparea întreagă a acestui stat liber dela gurile Dunării; către el începuse să se îndrepte privirea şi mai ales sufletul fraţilor de care ne despărţeau samavolnic Carpaţii.

Eram însă prea grăbiţi ca să ajungem la prefacerea râvnită de cei care trăiră îndelungă vreme în ţările cu evoluţie înaintată. Prea repede am uitat de unde am plecat şi de când am început a urca. Nu ne mulţumeam să suim agale şi aşezat, ci mereu năzuiam să sburăm mai sus, tot mai sus, ca să ajungem cât mai repede la ceia ce era întemeiat aiurea de veacuri. Un desechilibru s'a născut, mai ac-

centuat în anumite privinţi de cât pe vremea lui D. Golescu. Era firesc să se întâmple aşa, în tendinţa tot mai intensă, dar fără socoteală, de a ajunge la înălţimile altora.

Insuşi Kogălniceanu, la care dragostea de ţară şi de ai lui era mai adânc înrădăcinată de cât dorinţa de a vedea cu orice chip schimbarea repede a totului, îşi dădu seamă când scrise surorii sale:

„Să ne împrumutăm dela străini? Da, dar pe lângă galop, cadrile şi costume să ne împrumutăm şi cu ceva mai serios. Ceva patriotism mai serios, adică în faptă, aşa-i că n'ar strica?"

Am început a imita, fără alegere, bun şi rău, şi ce se potrivea şi ce nu se potrivea: Legiuiri, organizări, sisteme de educaţie ca şi de economie. N'a fost într'un rând vorba să schimbăm legiuirea noastră administrativă după tiparul celei englezeşti? Urmarea a fost iarăşi cea logică. In loc să fi folosit cele văzute aiurea spre o adaptare la specificul nostru etnic, dându-i întărire temeinică potrivită firii şi tradiţiilor noastre, cum au făcut Japonezii, noi mereu am dibuit, am schimbat, ca un om grăbit care nu avea timpul să socotească, să chibzuiască 'n toate.

Ce era al nostru, l'am uitat, în ameţeala ce ne cuprinsese.

Aceasta se vede, cu urmări dezastruoase, mai ales în educaţie. Am înfiinţat târziu Universităţi, cea mai veche la Iaşi. Universitatea e doar focarul unde înainte de orice, s'ar cuveni să clocotească pregătirea folosirii energiilor noastre, înainte de toate pentru trebuinţele noastre.

Pecetia nedumeririi în care ne găseam se vede din faptul că geografia, cunoașterea țărei și a neamului, nu făcea parte dintre disciplinile universitare. O catedră de geografie la Universitatea română se înscrie abea după 40 ani dela înființarea ei.

S'au creiat școli secundare. Programele aplicate, cele dintâi, erau tabla de materie a manualelor străine. Invățau copiii românilor despre faraonii ori ludovicii francezi, știau isprăvile eroilor străini. De ai lor? Abea auzeau ceva șoptindu-se ca despre ai popoarelor din depărtate continente. Generații peste generații, treceau prin școalele noastre cu credința că totul de seamă era aiurea, că nimic demn de cunoscut nu e la noi.

De cum isprăveau liceul, unii mai înstăriți abea așteptau să fugă peste graniță, acolo unde școala lor le arătase că e laboratorul muncii, al creației. Trăiau acolo faza din viață în care se altoesc mai lesne impresiile, în care amintirile se însămânțează mai trainic. Respirau din plin într'un mediu format, dar care nu era al lor. Unii, cuminții, adevărații patrioți, furau ca și Japonezii, cunoștințele de acolo spre a le folosi pentru întărirea celor de acasă. Alții, majoritatea, se întorceau îndărăt cu părere de rău; erau siliți să trăiască în casa cu lut pe jos, să înnoate în noroiul străzilor.

Intr'una oftau după ceia ce au părăsit departe, fără să se ostenească a căta mai îndeaproape la ceia ce vremurile de obidă și necaz au lăsat în jurul lor.

Munții noștri nu-i ademeneau,

pentrucă nu avuse cine să construiască funicularele care, fără osteneală, i-ar fi urcat până pe vârfurile cu coif de ghiaţă.

Ce aveau să întâlnească la noi? Şcoala română le spunea că totul demn de văzut e dincolo, departe. Luau trenul de cum scăpau la concediu sau de cum strângeau aurul belşugului din ogoarele rodnice şi colindau lumea largă. Admirau picturile lui Gioto şi Cimabue; citirea lui Ruskin îi făcea să se extazieze în faţa ciselării artistice a Campanilei din Pisa.

Le arătase şcoala românească picturile maestrului român, ce împodobesc până şi exteriorul mânăstirilor lui Ştefan ori Petru Rareş? Căpătaseră dorinţa să admire în apus de soare dantela de piatră aurită şi ca bătută în petale de trandafiri dela Trei Ierarhi din Iaşi? Turnul, o campanilă în miniatură, dela Mânăstirea Dragomirnei? Şiragul de stâlpi unul altfel ca altul, ca în vestitele mânăstiri franciscane, dela Mânăstirea Horezului?

Pot străinii, ca profesorul Strygoski dela Viena, să spue că nu există în Europa întreagă minunea artistică dela Suceviţa ori Voroneţ; pot alţii, critici de artă obiectivi şi cunoscători deplini, să laude minunea arhitecturală a bisericuţelor gotice de lemn, cioplit şi îmbinat de mânele bătătorite ale maestrului ingenios din Bihoria ori Maramureş. Pe ai noştri îi lăsau rece. Nimeni nu i-au îndemnat să le cunoască. Chiar astăzi materialul didactic pentru desemn în şcoalele noastre e format din modele de ghips ale rosaceelor şi ogivelor go-

tice străine, uşor de procurat, dar nu se vor întâlni modele luate din frumoasele medalioane minunat sculptate ce împodobesc intrarea sub bolta dela Mânăstirea Putna, odgoanele de piatră împletite în jurul Dragomirnei, ţesutul tot de piatră al ferestrelor dela Mânăstirea Dealului ori sculptura în lemn de tisa, minunata şi artistica operă a unui român dela Mânăstirea Taslău.

Consecinţa acestui drum apucat de cei apţi din fire să sboare către înălţimele tot mai universale, prezintă două laturi.

Una e doveditoare că şi neamul nostru e în măsură să deie elemente care se pot pune la întrecere cu acele ale ţărilor evoluate. Avem matematicieni care au deschis cărări noi în domeniul matematicii înalte; avem filosofi care pot interpreta filosofia lui Kant cu aceiaşi abilitate ca şi cei străini; avem medici şi chirurgi a căror reputaţie e stabilită în rândul celor din Apus. Asemenea constatare evidentă e în măsură să ne arate unde am fi ajuns dacă erau prielnice condiţiunile de evoluare din trecut; deşteaptă cel mult încredere pentru viitor în destoinicia noastră ca factori activi în promovarea ştinţii şi a culturii în genere.

Decât.... a avut şi o urmare nefavorabilă atunci când se socoate poporul românesc în totalitatea lui. S'a accentuat şi pe terenul cultural ceia ce există pe cel social şi economic.

S'au diferenţiat şi mai adânc cele două straturi sociale de care se plângea cu amărăciune Dinicu Go-

lescu la începutul veacului al XIX-lea. De o parte se ridică o parte, mică parte, din populaţiune ca şi aburii ce formează norii în adâncul văzduhului, spre zările culturii a tot ştiitoare; de alta marea majoritate a populaţiei, nu numai a satelor, rămâne în negura seculară a necunoaşterii şi a tradiţiilor. Diferenţierea se accentuează şi în alt chip. Se pompează într'una cei destoinici din mulţime, fără ca să se ajungă la o transfuziune de reciproc sprijin.

Căci un fapt iarăşi este uşor de constatat. Cei ridicaţi din mulţimea satelor au rupt contactul cu ele. Fiul aproape nu-şi mai recunoaşte părinţii şi fraţii. Rămân în două lumi deosebite. Mult s'ar fi îmbunătăţit soarta satelor, dacă cei ridicaţi prin cultură şi şcoli la situaţii înalte politice ori administrative s'ar fi gândit din vreme 'n vreme măcar dacă nu persistent şi cu dragă inimă la ceia ce au lăsat în urmă. Puţini sunt ca feciorii preotului din Siseşti (Mehedinţi), D-nii Prof. Gh. şi Dr. N Ionescu-Siseşti, care au construit în satul lor natal şcoală, biserică etc. Mai mult încă. Prin natura culturii lor li s'a infiltrat în suflet, la cei mai mulţi, o înstrăinare tot mai accentuată; ei îşi duc zilele într'o atmosferă factice, împrumutată, uitând de unde au plecat, uitând chiar unde trăesc, puţini îndreptându-şi pregătirea lor temeinică spre cunoaşterea, spre îndreptarea condiţiunilor în care continuă să vieţuiască cei rămaşi în uitarea tuturora. In casa acestora, spre deosebire de a Japonezului învăţat ori diplomat iscusit, e un altar al lumei «civilizate»

în care s'au pregătit, spre care își îndreaptă privirea și chiar sufletul. Biblioteca lor e străină ; limba dacă nu e străină e împestrițată cu străinisme ; admirația e pentru ce au săvârșit străinii.

Mi s'a întâmplat în vara aceasta să constat un fapt care nu e prea excepțional.

Mă aflam la Govora, stația balneară dela noi cu tot confortul occidental. Granițele fiind închise, s'au rătăcit în ea mosafirii deprinși să-și caute de sănătate numai în stațiunile străine. Au mărturisit unii sincer și cu oarecare amărăciune, recunoscându-și greșala. Nici n'au bănuit că în țara lor se află o stație balneară cu un otel atât de bun, curat și cu tot confortul modern. A fost pentru ei o revelație, după o viață întreagă.

Așa e în multe. Altădată am avut drept tovarăș de drum prin țară, pe unul care folosea automobilul spre a fugi în străinătate din prima zi a concediului. Cunoaște Europa dela Capul Nord la Neapole.

Și el a mărturisit păcatul cu lacrimile în ochi.

— Da ! s'a spovăduit. In adevăr am păcătuit față de țară, față de ai mei. Am trăit viață de huzur din ea, prin ea, dar am nesocotit-o. Căutam senzații prin locurile unde le-am întâlnit de-a gata. Ba am contribuit și eu ca și mulți mie asemănători, cu cheltuielile mele neprecupețite la îmbunătățirile pe care le admiram.

Și atunci, pe necunoașterea țării, a realităților în care asemenea oameni aveau de trăit, se altoise o neîncredere în puterile noastre de înfăptuire, dar și o artificialitate dău-

nătoare, când asemenea sburătăciţi, erau în măsură să legifereze, să aducă schimbări în diferitele administraţii. Se săvârşeau prin prisma altora, din birou, prin mijlocirea bibliotecilor bogate care cuprindeau stările reale de aiurea. Ce e al nostru nu se ştia; ce cunoaştem dela alţii se afla şi la noi.

Un caz tipic. Şcolile noastre normale ar trebui să formeze focarul de pregătire pentru starea satelor noastre. Răsfoiţi programul lor din 1938. Vă veţi încrâncena de materiile îngrămădite în ea, care trebue să încapă în mintea aceluia care are să înveţe pe copii să se pieptene, să facă cruce, să ştie citi, scrie şi socoti. Din bieţii candidaţi de învăţători, am vroit să facem nişte savanţi. Limba franceză se predă din clasa II-a; tot ce reprezintă bogata literatură franceză de veacuri, trebue să cunoască bietul învăţător român: Montaigne şi Rabelais, până la Anatole France şi Edm. Rostand. Trebue să aibă o pregătire temeinică filosofică. Nu mai puţin de 20 autori trebue să-i interpreteze: Binet, Bouglé, Goblot, Bovet, Kèrgomard şi chiar Bergson.

Vă închipuiţi reacţiunea bruscă a unui asemenea învăţător pregătit pentru înţelegerea lui Bergson, când el în satul lui e pus ca să răspândească cetirea Alexandriei. Cu o asemenea mentalitate artificial creată din păcate prin şcoalele noastre de toate gradele, se lămureşte neîncrederea şi ironica primire, într'o vreme când se preconiza lozinca «Prin noi înşine». Era socotită drept o imposibilitate, căci cu-

noscând tot ce s'a produs aiure, nu cunoşteam ceia ce s'a produs la noi, de cine s'a înfăptuit şi cât de capabili suntem spre a înfăptui ceva de seamă. S'a uitat că această expresiune cu deosebită mândrie a fost enunţată întâi de Regele Carol I, atunci când s'a inaugurat linia ferată Buzău-Mărăşeşti, construită în întregime de inginerii români, ca legătură între liniile construite de străini.

După cum pe vremea lui Gheorghe Lazăr se credea că e utopia unui iluminat naţionalist de a îndrăzni să vorbească în limba românească despre ştiinţă şi filosofie, tot aşa s'a menţinut greşita credinţă că e cu neputinţă ca Românul să săvârşească lucruri de seamă în domeniul tehnic ori de altă natură practică. Chiar dovada cea mai concretă ce stă la îndemâna ori cărui bucureştean, transformarea mocirlelor dela Floreasca ori Tei, în lacuri cu apă limpede şi curgătoare, tot nu schimbă la mulţi neîncrederea în propriile forţe. Dacă ar fi numai atâta! Nesocotirea celor ce suntem în stare să înfăptuim duce la o mai tristă urmare. Munca de toate zilele, chiar a celor care ş'o îndreaptă către întărirea noastră proprie, rămâne de ai noştri nesocotită. Noi nu ştim că înaintea lui Bleriot, şi un român, Vlaicu, a încercat sborul cu un aeroplan construit de el. Câţi cunosc importanţa superioară a mitropolitului Kievului Petre Movilă, despre ale cărui înfăptuiri chiar un învăţat rus se întreabă: „Cui ar trebui să i se aplice epitetul de Mare, ţarului Petru ori lui Petru Movilă?“ Intr'o comunicare

recentă de la Academia Română, Preotul N. Popescu a documentat impresionanta influenţă a Mitropolitului Movilă pentru întărirea ortodoxiei în general.

Noi nu cunoaştem elementele care ar umplea un Panteon al nostru de valoare însemnată, din trecut şi până azi. Că Neculai Milescu, răzeşul moldovean, este socotit de un cercetător englez, drept întemeietorul literaturii laice ruseşti, Herescu al teatrului rus, în şcoalele noastre nu se intonează cu mândria care naşte încredere. De Ion Ghika învăţăm că a fost un distins literat numai după cele câteva scrisori adresate lui Alexandri, dar nesocotim enciclopedica-i pregătire şi însemnătatea scrierilor sale economice, relevate în vremea din urmă de către D-l Victor Slăvescu într'o comunicare făcută tot la Academia Română.

Şi câte alte semne doveditoare că nu ne cunoaştem ţara cu ale ei neîntrecute frumuseţi şi bogăţii; că nu avem tragere de inimă să cercetăm câtă muncă reală s'a săvârşit în toate domeniile de către cei dispăruţi, daţi uitării ca şi de cei în viaţă, a căror muncă o nesocotim, orbiţi de lumina venită de-a gata din depărtate locuri cu viaţă evolutivă îndelungă. Neîndreptându-ne privirea, mintea şi sufletul mai mult spre ale noastre decât spre ale altora, lăsăm să se perpetueze contraste isbitoare din trecut, care se menţin cu aceiaşi intensitate dăunătoare până azi.

Indiferenţa şi nesocotirea faţă de ce e al nostru se poate urmări, în cultură ca şi în economie, în şcoală

ca şi în viaţa zilnică particulară. Nu am ajuns încă la maturitatea de a apăsa asupra înţelesului de Român, în direcţia pozitivă.

Lipsa aceasta de preocupări pentru cunoaşterea stărilor reale în toate se oglindeşte chiar în însăşi viaţa generală. Ce e bun nu căutăm să-l relevăm spre susţinere; ce e rău nu căutăm perseverent să-l îndreptăm şi să-l înlăturăm. In deosebi prea puţin ne-am ostenit să studiem temeinic, nu numai nevoile, dar însăşi fiinţa poporului, a mulţimii, apărarea şi chezăşia de viitor, a cărei vitejie din ultimile zile, este recunoscută şi stimată chiar de duşmani.

O indiferenţă a politicei noastre de până acum, cu rare intermitenţe, a dus la nesocotirea păturii predominante din populaţiunea noastră. E un fapt ce nu poate fi tăgăduit, dacă se judecă obiectiv starea în care am lăsat satele, din toate punctele de vedere. Dacă se urmăresc documentatele studii făcute de specialişti, asupra „Problemelor sanitare ale populaţiei rurale din România"; dacă se citesc pe îndelete şi cu grijă amănunţitele monografii ale satelor Nerej din Vrancea, Clopotiva din Hunedoara, şi ale altora, rezultat al cercetărilor metodice făcute sub îngrijirea Institutului Social; dacă în călătoriile prin ţară, te abaţi dela autostradele asfăltuite pe drumurile desfundate ce leagă sat de sat, realitatea aspră apare în toată goliciunea ei. Contrastele cele mai isbitoare te surprind chiar în apropierea Capitalei, cu sgârie norii americani.

Băneasa, un sat la marginea Ca-

pitalei, o anclavă înconjurată de vile cochete, a rămas totuşi oglinda nepăsării perpetuate, cu care au fost tratate satele cele mai multe.

Popor cu natalitatea cea mai mare printre popoarele europene, a ajuns cu mortalitatea cea mai ridicată, mai ales a copiilor. Din suta de copii născuţi vii, 32 sunt seceraţi până la vârsta de un an.

In ţara cu pământul de ogoare întinse, rodul scos e mai prejos de cât al multor altor ţări agricole mai puţin favorizate de natură.

Producţia de grâu este în mijlociu numai de opt chintale la hectar faţă de 21,7 Ch. din Germania, bună oară. Venitul unei familii rămâne mereu deficitar. Specialiştii, lapidar anunţă încheierea că hrănirea păturei rurale dela noi este arhaică, regresivă, deci tot deficitară, ceia ce înseamnă necontenit sleirea energiei etnice. Poporul care a fost în măsură să deie Mioriţa, din mijlocul căreia s'a înălţat un Creangă, zace încă sub negura deasă a analfabetismului integral. După statistica din 1930 aproape 50°/₀ din populaţia rurală nu cunoaşte scriscetitul, femeile chiar peste 60°/₀.

Pretutindeni svârcolirile războiului aspru au adus învierea energiilor. O schimbare a frontului nostru de gândire şi de înfăptuire se impune de evenimentele prin care trecem, prevestirea prefacerilor lăuntrice mai ales, ce vor urma.

Dornici de a intra cât mai repede în făgaşul evoluţiei generale, am reuşit în parte şi pentru o parte din noi. E o chezăşie îmbucurătoare dar şi plină de speranţe, că nu suntem popor lipsit de însuşirile

reale de a evolua tot mai spre desăvârşit.

E vremea să le folosim pentru noi toţi, mai mult. Pentru aceasta să ne întoarcem privirea mai persistent şi mai adânc către noi. „Spre noi înşine" să ne fie lozinca viitorului, pentru ca «prin noi înşine» să ne creăm temeinic o gospodărie reală, bogată cu ceia ce Domnul ne-a dat din belşug, ca oameni şi pământ.

Avem o datorie imperioasă faţă de un popor care a cunoscut numai viscole, tunete şi fulgere, dar care prin sine, numai prin sine, prin necontestată dragoste de moşie şi puterea lui de rezistenţă, le-a biruit în toate vremurile. El şi-a făcut datoria faţă de fiinţa-i etnică, după cum în îndepărtatul răsărit, îşi face şi acum pe deplin datoria, cu grele sacrificii.

Furtuna e trecătoare. Va veni liniştea întremătoare. O aşezare nouă se impune, bizuită pe muncă generală, şi în toate direcţiile. Aşezarea nu poate fi temeinică şi desăvârşită fără ca mai înainte de orice greşelile trecutului să fie şterse. Şi din cele mai mari e necunoaşterea realităţilor noastre Numai pe ele putem clădi o viaţă nouă, proprie, bazată pe ceia ce e al nostru înainte de toate, original şi trainic.

Războiul actual a lărgit problema, mărind perspectivele. Bravura ostaşilor noştri, răscolirile politice din jurul nostru, ne-a învederat mai clar, ceia ce vag ştiam, că Românismul e mult mai întins, trecând peste graniţele lărgite, care tragem nădejde că vor rămânea şi de acum înainte.

Neamul românesc în întregime luat, nu se restrânge la sâmburele compact din jurul Carpaţilor unde s'a născut. El e mult mai întins spre apus, dar mai ales spre răsărit, spre miază-noapte dar mai ales spre miază-zi, în Sudul Dunării. Să ne amintim numai de masa compactă a Timocenilor, un golf românesc ce se întinde aproape până la Niş, între Morava şi Timoc, cu prelungiri în Banat până la Tisa, în lungul Dunării până la Turtucaia şi Silistra, iar în spre sud prin vrednicii Aromâni, până'n Marea Egee. O primă datorie e să folosim împrejurările prielnice spre a deştepta în ei conştiinţa originei comune. Să le întindem balsamul întăritor al solidarităţii de neam, să-i înviem prin apa vie a revelaţiunei etnice. Nu vom face o operă numai naţională ci şi una umanitară. Nu vom construi numai o pavăză protectoare în jurul ţării, ci vom chema la viaţă pe cei care erau crezuţi ai nimănui. Vom creia astfel o solidaritate etnică impunătoare, care poate să ne fie tuturora de folos în viitorul cât de depărtat.

Vine apoi datoria lăuntrică, de a înălţa pe fiecare individ la o forţă creatoare, fie restrânsă la viaţa familiei, fie lărgită la viaţa ţării. Pentru aceasta trebue să ne cunoaştem în totul, să ne cercetăm în amănunt, căci numai aşa se va întări dragostea între noi, pentru noi, ceia ce va duce la propăşirea la care avem dreptul şi pentru care este vremea.

Trecutul să-l luăm drept călăuză prin vrednicia poporului; lăsat în

seama lui ne-a păstrat ființa etnică și locul în care a trăit.

Vrednicia o avem în toate. Oștirile dela răsărit ne-o arată în momentele de față. Sporadicele exemple de până acum o întregesc.

Materialul prim, natural, pentru clădit, există din belșug; nu trebue nesocotit.

Se cere ca fiecare dintre noi în sfera acțiunilor sale să fim meșterii conducători și lucrători, care să ridicăm cetate nepieritoare a românismului în jurul Carpaților și la gurile Dunării.

Altfel de geaba trăim, ținând umbră pământului, pășind ca niște copii în urma altora.

Putem fi noi. Să fim!